

-O Lenki sam prvo saznanje stekao pročitavši na studijama u Novom Sadu esej profesora Mladena Leskovca "Lenka Dunderska". Od tih dana 1964. godine, mene prati Lenka i ja se raspitujem, čitam, razgovaram sa znalcima toga vremena. Prelistavam stare novine u Biblioteci Matice srpske, beležim sve što mi ispričaju, pa to proveravam. Dopisujem se s ljudima koje zanima Laza Kostić, analiziram stare fotografije i tako otkrivam porodicu Gecinih Dunderskih i postajem jedan od onih koji pokušavaju da im, makar virtualno, vrati ono što im je u vremenima oduzimano i oduzeto - rekao je Pero Zubac, književnik, poeta, scenarista, publicista...

Posle godina istraživanja i rada na temi, 2010. izašla je lirska saga o Lenki Dunderski, čime je ispravljena istorijska i ljudska greška prema nedovoljno osvetljenom liku ove obrazovane mlade žene, za koju se uglavnom zna samo iz vizure ljubavi Laze Kostića prema njoj. Knjiga je bila polazna osnova za dokumentarno-igrani film „Doba Dunderskih“, koji je u petak, 14. marta prikazan u bioskopu Arena „Cineplex“ u Novom Sadu. Narator i scenarista filma "Doba Dunderskih", Pero Zubac o tome kaže:

-Naša zamisao je bila da napravimo seriju o građanskoj Vojvodini. Zato se zove „Doba Dunderskih“, jer čim kažeš doba, to nije tema samo za jedan film, posebno nije tema za igrani dokumentarni film kakav je ovaj. Ovo je predložak za moguću seriju o građanskoj Vojvodini u kojoj će uz Lazara Dunderskog igrati i Jovan Jovanović Zmaj, Mihailo Polit-Desančić, Svetozar Miletić, Jakov Ignjatović, Miša Dimitrijević, Jaša Tomić, Jovan Đorđević, Jovan Bošković, svi ti ljudi čije ime nose ulice oko naše Banovine, a kojih nema oslikanih preko ozbiljne serije.

Krizna su vremena i ovaj pilot projekat snimljen je zahvaljujući „Košutnjak filmu“ koji je odvojio sredstva da možemo da napravimo ovu priču. Ja verujem da će u nekom vremenu, da li ja ili neko drugi, uspeti da realizujemo u celosti seriju, jer to Vojvodina zaslužuje, i uspomena na Dunderske to zaslužuju.

Dunderski su bili veliki dobrotvori srpskog naroda i sama priča Lazareva je jedna holivudska priča. Takva jedna tema nije samo tema da se napravi serija, već igrani film. Ja kroz ovaj projekat imam jednu poruku, da pokažem kako ja vidim Vojvodinu. O najboljim tradicijama i principima one Vojvodine koja je faktički bila osnova za ovu današnju Vojvodinu.

Ja stalno insistiram na tome da se kaže da se radi o dobrotvorima srpskog naroda. Jer, pokušaj Štatkovićev i moj da po porudžbini SNP-a napravimo operu Lenka Dunderski, koja je napravljena i pre dvanaest godina već bila spremna za izvođenje, jednog dana je iz ko zna kojih razloga, prestalo da se priča o tome, nekome je u nekom trenutku očigledno zasmetalo da to što mi hoćemo da kažemo o Vojvodini bude kazano. I zato postoji jedna rečenica kad Lazar Dunderski kaže: "Ja divorce nisam kupovao od Srba, ni zemlju od Srba, to je i tako srpsko". Ovo je bila dvojna monarhija, on je bio najbogatiji Srbin, dvanaesti po bogatstvu u celoj

Austro-Ugraskoj. Radio je za prosperitet svoga naroda. Ta rečenica je zapisana u jednom dokumentu koji postoji u Kulpinu na zidu, a prota Kulpinski piše da je srećan Kulpin što je Lazar Dunderski kao što je rekao, kupio Semzejevo imanje (dvorac u Kulpinu je kratko vreme bio u posedu porodice Semzo) da srpstvo bude veće. Nisam to ja izmislio htevši i na taj način da pokažem da ne pravimo mi nikakavu priču o Vojvodini, kao nešto drugaćijoj Srbiji. Ja bih voleo da cela Srbija bude na onim principima, za one koje ja mislim da su dobri vojvodanski principi. Ovo govorim iskustveno, ne politički, na osnovu svega onoga što sam pričitao, saznao, što znam, što sam našao u dokumentima, da branimo i da štitimo i gradimo takve odnose među ljudima, da školujemo decu...

Lenka Dunderski je sa dvadeset godina govorila četiri jezika, svirala klavir, imala školovan operski glas. Ona je pevala Donaurova, ruskog kompozitora na jednoj dobrotvornoj priredbi za kikindske pogorelce, po kućama je skupljala humanitarne priloge i prvi i poslednji put pevala u Novom Sadu. U kritici koju sam našao, objavljenoj u listu „Knjiženstvo“, Arkadija Varađanina, direktora Više devojačke škole u Novom Sadu, koju je Lenka prvo završila, pa onda otišla dalje, se kaže: „Bilo je toliko lepo i vidljiva je bila prisutnost nesrpskog elementa.“ Time je htelo da kaže da su tamo došli i Jevreji i Mađari, Slovaci i Hrvati, i Jermen i svi koji su sem Srba činili ondašnji Novi Sad.

To je neka moja priča iz ove lirske priče koja je dirljiva, jer su i Andela Jovanović kao Lenka i Igor Pervić kao Laza Kostić, to odlično odigrali. Naše najveće otkriće je Predrag Momčilović, jer kada sam zamišljao da radim bilo šta o Dunderskim, ja sam uvek tako zamišljao Lazara Dunderskog. Prvi put kada smo o toj temi pričali, pitali su me da li imam neke zahteve, ja sam odgovorio: „Nemam. Laza može da bude po vašem, Lenku nadite, Lazar Dunderski mora biti Predrag Momčilović, a doktor Simonović, Miodrag Petrović. Ništa više.“ I kasnije je to prihvaćeno. U filmu igra sjajna ekipa vojvodanskih glumaca koji nemaju gde da igraju, jer ova naša televizija više nema novaca za igrane programe. A kada sam ja bio Glavni urednik Kulturno umetničkog programa radio sam osam drama, dve dečje serije, svaki dan premijerni dečji program i dve igrane serije među kojima su bile i „Balkan ekspres“ i „Seobe“.

Na neki način kroz knjigu o Lenki, kroz ovaj film, ja vraćam dug Dunderskim, vraćam dug Vojvodini. Ja sam ovde došao kao dečak iz zrenjaninske gimnazije i „Mostarske kiše“, po kojima sam ja poznat u svetu, napisane su u Novom Sadu. Nisu pisane u Mostaru, to je novosadska priča. Jedna od tih devojaka koja mi je poslužila kao inspiracija je moja sadašnja supruga, studentkinja Filozofskog fakulteta, Dragana Vajdić. Ja vraćam dug, jer sve što sam postigao, a moglo bi se reći da sam za svoga života uradio dosta, postigao sam zahvaljujući razumevanju Vojvodine.

Dosta učio od ljudi koji su znali više od mene. Družio sam se sa Vrljavom Jovanovićem, bratom čuvenog knjižara Vasilija Jovanovića, Žikom Markovićem koji mi je mnogo pomogao, sa Pajom Živanovim, koji dosta zna o Lazi Kostiću, sa mnogim ljudima koji su više bili informisani o tom vremenu. Raspitivao sam se, čitao, tražio, i ne bih ja to mogao i bez njihovog znanja. A najviše je za mene učinila Teodora Dunderski, unuka Gedeona Dunderskog, najmlađeg Lenkinog brata i praunuka Ilike Ognjanovića Abukazema, koja je kada je čula šta se dogodilo sa našom operom koja nikada nije izvedena, preko američkog ambasadora u Varšavi i javila profesoru Štatkiju i meni da hoće da nas vidi, i tako je krenula priča. Nakon nekoliko viđenja od kojih je pet bilo dužih, ispričala je mnoge detalje koje nisam koristio ni za knjigu, niti ću koristiti za seriju. To što sam saznao od nje će mi pomoći da osvetlim tu porodicu kako zaslužuje i ovde sve što radim, sve je dokument. Nema nikakave mašte, izmišljanja, pesničkih gledanja – konstatovao je Pero Zubac.

